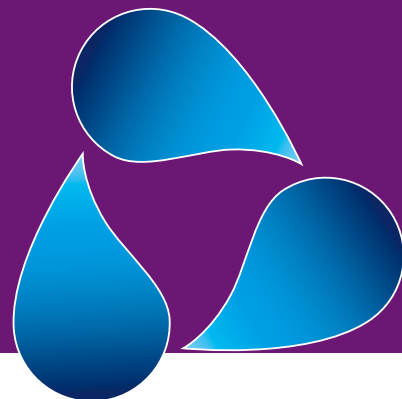

Fakta fra Norsk Vann

Om bransjen | 2021

Vannbransjen i Norge

En tilfredsstillende vannforsyning og avløpshåndtering er nødvendig for at samfunnet skal fungere. Vannbransjen er en formidabel næringsmiddelprodusent og miljøaktør, som produserer rundt 700 millioner kubikkmeter drikkevann årlig og rensar det brukte avløpsvannet før det slippes ut til naturen igjen. 10.000 ansatte i vannbransjen sørger for at vann- og avløpstjenestene fungerer 24 timer i døgnet, 365 dager i året.

Skjematisk kan vann- og avløpsinfrastrukturen inndeles i følgende enheter (se figur):

- Vannkilde (grunnvann eller overflatevann) og tilhørende nedbørfelt
- Vannbehandlingsanlegg
- Distribusjonssystem for vann (ledningsnett, tunneler, høydebasseng, pumpestasjoner)
- Transportsystem for avløpsvann (ledningsnett, tunneler, pumpestasjoner)
- Avløpsrensaneanlegg, inkludert slambehandlingsanlegg
- Resipient for rensat avløpsvann

Vannforsyningen

Vann er menneskets viktigste næringsmiddel. Hver dag bruker hver person i Norge ca. 140 liter* vann. Rundt 10 liter går til drikke og matlaging, mens det øvrige går til andre formål, som renhold, hygiene, klesvask, toalettspyling m.m. Vannforsyningen dekker også behovene til andre enn husholdningene, som næringsliv, brannvesen, skoler, barnehager og helseinstitusjoner.

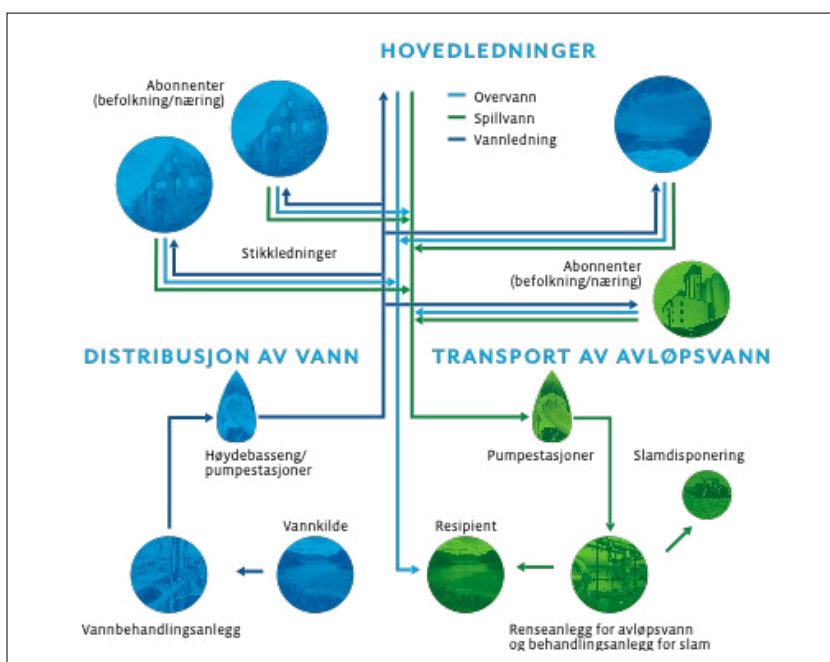
Ca. 1.960 vannverk sørger for vannforsyning til snaut 90 % av befolkningen, mens drøyt 10 % har egen brønn eller mindre fellesanlegg. Av disse 1.960 vannverkene er ca. 1.100 kommunale eller interkommunale og forsyner 4,6 millioner personer. Ca. 870 er mindre samvirkevannverk, hyttevannverk m.v. som forsyner om lag 0,2 mill. personer. 90 % av vannforsyningen kommer fra over-

flatevannkilder, som innsjøer, tjern og elver, mens 10 % kommer fra grunnvannskilder. 43,5 % av vannproduksjonen fra kommunale vannverk går til husholdningene, 1,5 % går til fritidsboliger, 24,5 % går til næringsliv, mens 30,5 % går tapt som lekkasjer på ledningsnett. Kravene til vannforsyningen er bl.a. gitt i drikkevannsforskriften.

Avløpshåndtering

Avløpsvann er vann som er brukt i husholdninger, industri og annen virksomhet, og som må borttransporteres og renses forsvarlig før utslipp til naturen igjen.

Drøyt 2.700 avløpsanlegg for 50 personekvivalenter eller mer, tar hånd om avløpsvannet fra 4,5 millioner av landets innbyggere (85 %). Av disse avløpsanleggene er om lag 2.250 kommunalt eid. 0,1 mill. innbyggere er tilknyttet de øvrige 450 avløpsanleggene, i hovedsak knyttet til turistanlegg mv. i distriktene. Om lag 15 % av innbyggerne har egne private avløpsløsninger i spredt bebyggelse. Kravene til rensing er hjemlet i forureningsforskriften og varierer avhengig av blant annet størrelsen på utslippet og tilstanden til resipienten der rensat avløpsvann skal slippes ut.

Skjematisk skisse over vann- og avløpsinfrastrukturen.

* Basert på målinger i husholdninger med vannmåler installert.

Slammet fra avløpsrensprosessen gjenbrukes i stor grad som gjødsel og jordforbedringsmiddel i jordbruket og på grøntarealer, etter å ha gjennomgått behandling og kvalitetskontroll i henhold til krav i gjødselvereforskriften.

Ledningsnett

For distribusjon av vann og borttransport av avløpsvann har kommunene ansvar for 49.700 km vannledninger, 38.400 km avløpsledninger (inklusive fellesledninger for overvann og avløpsvann) og 19.100 km overvannsledninger. I tillegg kommer det private stikkledningsnett til og fra bygningene, samt ledningsnett for privat eide vann- og avløpsanlegg.

Eierskap

Det er kommunene som i hovedsak eier vann- og avløpsanleggene. En del kommuner har organisert virksomheten i interkommunale selskaper. I tillegg finnes det en del samvirkevannverk og private avløpsanlegg eid av brukerne. I januar 2012 vedtok Stortinget at vann- og avløpsinfrastrukturen forblir i offentlig eie og ikke kan selges til private aktører, gjennom ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg. Begrunnelsen for loven er at vann- og avløpstjenestene er en naturlig monopolvirksomhet, og at det offentlige eierskapet er viktig for å ivareta kvalitet, sikkerhet og pris på tjenesten i et langsiktig perspektiv.

Kostnader og gebyrer

Gjenanskaffelsesverdien for de kommunalt eide vann- og avløpsanleggene i Norge er beregnet å være på over 1200 milliarder kroner, hvorav ledningsnett utgjør om lag 90 %. Mange investeringer i vannbehandlingsanlegg, avløpsrensanlegg og

ledningsanlegg er allerede gjennomført, men kostnadene vil fortsatt være store i årene fremover. De viktigste årsakene til dette er:

- Det blir stadig strengere kvalitetskrav både til vann, avløp og slam
- Klimaendringene medfører at vannbransjen må gjøre en rekke tiltak
- Det bygges ut vann- og avløps-tilbud til en stadig større del av befolkningen
- Eksisterende anlegg blir gamle og må fornyes

En gjennomsnittlig norsk husstand betalte i 2019 i sum 9579 kr (inkl. merverdiavgift) for vann- og avløps-

tjenestene, dvs. 26 kr dagen per husstand. Det er behov for å øke dette gebyret i mange kommuner, for å få gjennomført nødvendige investeringer og vedlikehold. Gjennomsnittlig ledningsfornyelse er 0,61% for avløpsledninger og 0,71% for vannledninger, men det er nødvendig å øke utskiftingstakten i mange kommuner, slik at regningen ikke blir overlatt til kommende generasjoner.

Drikkevann i springen koster deg ca. 2 øre per liter. Vann på flaske koster deg 1.000 ganger mer per liter. Det er dokumentert at vannet i springen i Norge har minst like god kvalitet som flaskevannet.

Kilde: SSBs KOSTRA-statisikk for 2019 og 2020.

Regelverk og myndigheter

- Bruk av vann i naturen til drikkevannsproduksjon styres bl.a. av vannressursloven. Det er Olje- og energidepartementet som er overordnet myndighet, med NVE som direktorat.
- Kvaliteten på drikkevannet er underlagt Helse- og omsorgsdepartementet og styres bl.a. av reglene i matloven og drikkevannsforskriften. Mattilsynet er godkjenningmyndighet og fører tilsyn med vannverkene.
- Avløpshåndteringen er underlagt miljøkravene i forurensningsloven og forurensningsforskriften. Klima- og miljødepartementet er overordnet myndighet, med Miljødirektoratet som fagdirektorat. Statsforvalteren er forurensningsmyndighet for de 400 største avløpsanleggene, mens kommunen selv er myndighet for de øvrige anleggene og for avløpsanlegg i spredt bebyggelse.
- Slam fra avløpsrensing går i stor grad tilbake til naturen som gjødsel i landbruket og på grøntarealer. Gjødselvereforskriften regulerer dette. Landbruks- og matdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Klima- og miljødepartementet er overordnet myndighet, mens Mattilsynet er tilsynsmyndighet.
- Planlegging og bygging av vann- og avløpsanlegg reguleres bl.a. av plan- og bygningsloven med forskrifter. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvar for denne loven, og Direktoratet for byggkvalitet er sentralt direktorat.
- Vann og avløp er definert som såkalt kritisk infrastruktur i samfunnet, med egne krav til sikkerhet og beredskap. Her er både Justisdepartementet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap sentrale, i tillegg til helse- og miljømyndighetene.
- Vann- og avløpstjenestene finansieres gjennom gebyrer som abonnentene betaler til kommunen til selvkost. Selvkost reguleres av kommuneloven og selvkostforskriften tilhørende Kommunal- og moderniseringsdepartementet, samt forurensningsforskriften tilhørende Klima- og miljødepartementet.

Norsk Vann

Norsk Vann er den nasjonale interesseorganisasjonen for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til rent vann og en bærekraftig utvikling av bransjen gjennom å sikre gode rammebetingelser, kompetanseutvikling og samhandling. Norsk Vann eies av norske kommuner,

kommunalt eide selskaper, kommunenes driftsassistanser og enkelte private samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 324 kommuner med ca. 98 % av landets innbyggere. En rekke leverandører, rådgivere m.v. er tilknyttede medlemmer.

Norsk Vann BA

Vangsvegen 143
2321 Hamar
Telefon: 62 55 30 30
E-post: post@norskvann.no
www.norskvann.no